

Njemóžeja słuchać – a tola słyša

Ludžo, kiž widzachu, kak bě Jezus hlucheho wustrowił, rěčachu: „Derje je to wšitko činiť. Hluchich čini słyšacych a němých rěčacych.“

Mark 7,37

Křesćanstwo zasadzuje so za tych, kiž ćežko słyša, a za tych, kotřiž ničo njesłyša, za hluchich. Tole so stawa po příkladze Jezusa, kotryž je hlucheho wustrowił. Bě jemu porstaj do wušy položil a k njebyu hladajo „Hefata“ wołať, „Woćin so!“ Jezus je mnohim pomhať, chorym, wustorčenym, diskriminowanym. Njebě jich wosud za njezměnomny měť, ale je po swójich móžnosćach pomhať. Zle mocy, chorosće a hrozne mjezyčłowjeske wobstojnosće njesłyšeja do Božeho kralstwa.

W naslědnistwje Jezusa je so tež cyrkej zasadžowať za hluchich. Dopominam so na swoje džěčatstwo. Hdyž džěchmy do Marje-Marćineje cyrkwy w Budyšinje kemši, tak wisachu tam w přěnych třoch ławkach słuchatka, kotrež móžachu sej ču stajić, kotřiž ćežko słyšachu. Druhdže tajke něšto widžal njeběch, Spóznach, zo móže so něšto za ćežkosłyšacych činić a zo so cyrkej wo to prócuje.

Džensa maja ćežkosłyšacy dobre móžnosće, něšto za to činić, zo bychu lěpje słyšeli. W mnohich wobchodach poskićuja so słuchanske aparaty, wot tunich hač k jara drohim. Wone we wěstěj měrje pomhaja, zo móžeja so wosebje starši ludžo dale na rozmólwach wobdžěleć. Hdyž maš prawe słuchatko, tak móžeš je we wšelakich zjawnych rumach tak nastajić, zo je wšo derje słyšeć, bjez pódlanskich zwukow. Čěžkosłyšacym pomha tež jasne rěčenje a dobre wurjekowanje. To je wažniše hač wótre wołać. Někotři zamóža derje wot huby wotčitać. Křesćanska lubosć žada sej zasadženje za tych, kiž maľo słyša.

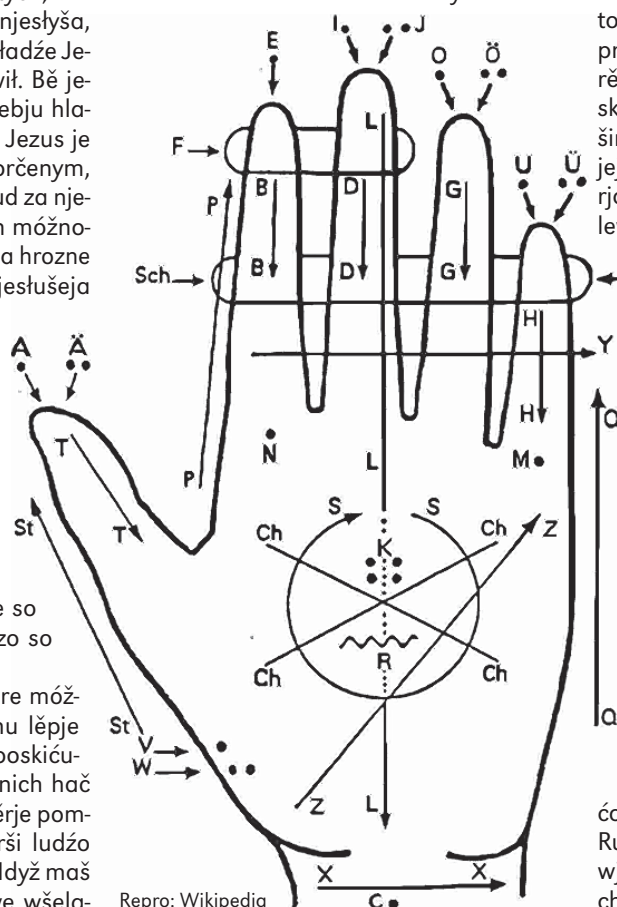
Někotři su hľuši a scyla ničo njesłyša. Tež jim móže so pomhać. Hižo zdawna su so wšelake gesty naľožowali, zo by so hľuchim jednora powěsć posrědkowať. Přě-njej, kiž so intensiwnje hľuchim přiwobroćistaj, běštaj španiski mnich Pedro Ponce de León a francoski duchowny Abbé de

kotrajž njemóžeštaj ničo słyšeć. Z Drježdžan přijědže toľmačerka, kotraž jimaj moje přědowanje přěľoži. Steješe pódlamje a sadu po sadze do rěče za hľuchich přěľoži. Po pohrěbje so z njej rozmólwajach. Wona bě tutu rěč na fachowej šuli nawuknyťa a džěľaše nětko jako swobodna toľmačerka. Měješe nadžiju, zo dóstanje prawje wjeľe nadawkow. Gestikulaciska rěč je w mnohich krajach, kaž w Awstrijskej a w Šwicarskej, jako oficialna mjeřšinowa rěč připóznata. Tež w Němskej je jeje naľožowanje w zjawnosći zakonsce rjadowane. Hľuši maja nadžiju, zo so telewizijne programy do jich rěče přěľoža a deľeka jako wosebite wokno pokazuja.

Najćeši wosud maja hľuši, kotřiž su přidatnje hišće slepi. Za nich je nimale njemóžno z někim do zwiska stupić, dokelž fungujetej jenož hišće čuch a tasanje. Wšitke informacije wo swěće a wo wosobach móžeja jenož po tutymaj pućomaj k nim dóńć. A tola su tež za nich namakali pomoc. Hieronymus Lorm je 1881 wuwil pismikowy alfabet, kiž so hľuchoslepym do ruki pisa. Kóždy pismik ma swoje městno na ruce. Zbrašeny sej z jednotliwych zwukow słowo zestaja. Mjeztym su hižo wuwili přěnje rukajcy, kotrež přez magnety lormowanjski alfabet do ruki pisaja.

Wulki centrum za hľuchoslepym je „Baćonjace hnězdo“ w Radebergu. Fararka Ruth Zacharias je dom zaľožila a přez ľeta wjedľa, w kotrymž móžeja hľuchoslepi nachwilnje abo trajnje bydľić. Blisko doma su zaľožili botanisku zahradu za slepym. Wubrali su so přewažnje sylnje wonjace rostliny, kotrychž mjena su w pismje za slepym wupisane. Křesćanska lubosć w naslědnistwje Jezusa pyta za pućemi, zo by so ćežkosłyšacym, hľuchim a hľuchoslepym pomhaťo.

Jan Malink

Repro: Wikipedia

Lormowanjski alfabet, z kotrehož pomocu so hľuchoslepi dorozumil móže

l'Epée. Wonaj wuwijaštaj tak mjenowanu gestikulacisku rěč. Z pohibowanjom rukow posrědkuja so hľuchim słowa a sady.

Přěd někotrymi ľěťami mějach pohrěb, na kotrymž wobdžěľistaj so muž a žona,

Prózdny w měrje

Bórze změjemy lětnje prózdny. Na čo so najbóle wjeseliš? Na dotho planowanow dowol? Na ćopłe nocy z hwězdźinami? Na to, zo móžeš so wuspać, znatych abo přećelow wopytać? Na lětnje swje-

dźenje z lěhwowym wohenjom a pražnymi kołbaskami?

Bohudzak smy žiwi w měrnym kraju. Nichtó njetrada hlód, nichtó njedyrbj bjez přestawki džěfać. Móžemy bjez

stracha nakupować, plůwać, stanować a kopańcu hrać. Za to sym Bohu woprawdźe džakowna!

Luby Božo, džakujemy so

Tebi za naš měrliwy kraj. Žohnuj naš kraj a našich politikarjow při jich rozsudach! Njeh su wone w Twojim zmysle! Žohnuj a škitaj mje a našu swójbu w přichodnych tydženjach, wosebje hdyž budžemy w dowolu po puću! Pomhaj mi, zo njezabudu na wšě dobre wěcy, kiž nam dawaš!

Na čo wjesela so džěci a dorosćeni w lětnich prózdnych? Namakaj slědowace słowa – pak wodorunje pak padorunje napisane tu w pismikowym přestrjencu:

prózdny,
kopańca,
jěchać,
wotpočować,
dowol,
hrajkać sej,
wuspać so,
pućować,
čitać,
kolesować,
zahroda,
plůwać,
kupać.

Beata Richterowa

H	G	V	Q	T	S	E	Ó	E	I	X	Y	N	Š	I	Ć	J	H	H
Q	Ł	O	Y	Y	F	O	U	Č	Y	N	U	U	R	I	Ł	E	K	P
I	U	K	Ě	F	H	M	Ž	D	U	K	W	V	T	F	P	Č	Y	Ř
F	Y	T	J	P	Š	Ć	K	Ł	D	N	Ě	H	T	M	F	Ć	N	Y
I	K	E	K	H	R	A	J	K	A	Ć	S	E	J	T	Ě	K	K	V
P	F	Š	O	Y	P	U	B	P	Q	M	Y	Q	K	H	N	O	B	M
B	Ě	Q	L	J	U	G	V	P	T	Š	E	Ř	O	Ó	J	P	G	I
L	R	B	E	Q	Ć	M	Ó	W	O	T	P	O	Č	O	W	A	Ć	N
D	I	J	S	U	O	N	J	R	J	D	L	K	I	Ł	J	Ń	V	U
L	Y	T	O	B	W	M	Ě	W	Č	Y	Č	I	T	A	Ć	C	M	K
J	C	W	W	D	A	Y	V	Ć	A	Ć	X	Q	N	M	A	A	D	B
G	Q	W	A	D	Ć	Z	A	H	R	O	D	A	W	B	Ě	W	W	M
R	M	U	Ć	X	Y	X	T	I	A	P	R	Ó	Z	D	N	I	N	Y
N	E	J	A	F	D	I	M	V	O	B	G	P	E	J	H	P	S	J
V	Ě	Z	E	G	Š	T	Ó	T	Q	Y	V	Ž	F	Ě	C	Ł	Ó	D
Q	X	R	I	Y	N	H	W	Ó	P	H	C	U	C	C	Z	U	F	O
M	K	U	P	A	Ć	M	Č	C	O	I	O	G	I	H	R	W	V	W
Y	G	B	W	U	S	P	A	Ć	S	O	K	A	X	A	W	A	F	O
F	K	Ł	L	V	N	Ě	W	S	K	X	Y	Y	P	Ć	L	Ć	Y	L

Na zarjadowanju w Pětrskej cyrkwi předstaji Trudla Malinkowa projekt „Luther a Serbja“.

Foto: M. Bulank

Lutherowa dekada we Łužicy

„Wobliča reformacije w Hornjej Łužicy, Českej a Šleskej“ je wosebity projekt Kulturneho ruma Hornja Łužica/Delnja Šleska, kotryž so pjatk, 21. junija, w Budyskej cyrkwi swj. Pětra předstaji. Zdobom bě zarjadowanje, kotrež moderěrowaše serbska zapósťanča w Němskim zwjazkowym sejmje Marja Michałkowa, zahajenje lětušeho temoweho lěta Lutheroweje dekady z čěžišcom „Reformacija a toleranca“. Z Lutherowej dekady přihotuje so po wšej Němskej 500. jubilej reformacije w lěće 2017. Přitomny statny minister za kulturu Bernd Neumann wuzběhny wuznam Hornjeje Łužicy jako laboratorij konfesionalneje wšelakorosće a simultanu cyrkej jako najlěpše městno a znamjo tolerancy.

Iniciatiwa „Wobliča reformacije“ je šěroko zapožožena a wobsteji ze 17 jednotliwych projektow. Mjez druhim skutkuja muzeje,

biblioteki a slědźerske institucije ze Zhorjelca, Žitawy, Ochranowa, Großhennersdorfa, Lubija, Budyšina a Kamjenca, ale tež z Českej a Pólskej sobu. Ze serbskej strony přihotujetej Serbski muzej a Serbski institut za lěto 2017 wustajeńcu a konferencu wo wuskutkach reformacije na duchowne a kulturne žiwjenje Serbow. Serbske wobličo budže Hodźijski farar Wjaclaw Warichius, kotryž přihotowaše w tamnišej šuli serbskich hólcow na puć k studijej duchownstwa a kotryž wuda 1595 najstarši nam znaty čisć w hornjoserbskej rěči, Lutherowy Mały katechizm.

Směmy wćipni być na syłu zarjadowanjow, wustajeńcow a slědźerskich projektow w přichodnych lětach, z kotrymiž so wopomina podawk reformacije, kiž měješe za nas Serbow bytostny wuznam.

Marka Maćijowa

Swjedźenska namša z Berlinskim biskopom dr. Markusom Drögu

Žěłowa kupka Serbska namša je 16. junija w Dešnjje woswjećila swoje 25lětne wobstaće

Lěta 26. septembra budže temu 25 lět, zo založi so w Choćebuzu Žěłowa kupka Serbska namša. Pod nawjedowanjom serbskeho dušepastyra přihotuje kupka – je to skupinka lajkow a fararjow – swěru serbske a serbsko-němske namše w regionje. Kupka chcyše sej na tutón jubilej přeprosyc biskopa Ewangelskeje cyrkwe Berlin-Braniborska-šleska Hornja Łužica (EKBO), dr. Markusa Drögu. Wón wšak měješe za wony měsac hižo poľnu terminowu protyku, tehodla wotmě so wopominanje hižo 16. junija w Dešnjje.

Dwurěčna namša

Na 130 kemšerkow a kemšerjow so popoľdnju w dwěmaj při rjanym wjedrje zhromadzi w cyrkwi, w kotrejš bě hižo Bogumił Šwjela předowať. Mjez nimi běchu Ulrike Menzelowa, superintendentka Choćebuskeho cyrkwinskeho wokrjesa, prof. Martin Neumann, zapóslanc zwjazkoweho sejma, kotryž ma serbske korjenje a kotryž bě w zakladnej šuli serbsce wuknyť, Fred Kaiser, wjesnjanosta Dešna, Babett Zenkero-wa, wjednica tamnišeho domizniskeho muzeja, Günther Jahn, předsyda tamnišjeje Domowinskeje skupiny, a, so wě, na serbskim polu aktiwni fararjo Dieter Schütt, Cyril Pjeh, Helmut Hupac a Hartmut Kaestner. Z Hornjeje Łužicy běchu přichwatali Serbski superintendent Jan Malink z mandželskeje, předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa Měrcin Wirth a člon Serbskeje přirady EKBO Günther Wjenk.

Namša, kiž bě po statistice 188. nowšeho časa, steješe pod motom „Witajšo domoj!“. Hesło počahowaše so na předowanjski tekst wo zhubjenym synje (Lk 15,1–3.11b–32) a na hrono tuteje 3. njedžele po Swjatej Trojicy: „Čłowjeka Syn jo pšíšeť, pytat a zbóžne hucynit to zgubjone“ (Lk 19,10). Biskop Dröge počahowaše so w swojim předowanju na serbske domjace korjenje a tradicije kaž tež na bjezwuměnite domojwitanje přez Boha a wěčnu domiznu pola njeho. Tehorunja pokaza na to,

zo najskerje w kóždym čłowjeku tči něšto wot woběju bratrow, wot teho, kotryž swoje herbstwo přepraska a so nakazany nawróci, a wot teho, kotryž swěru nanowsku rolu wobdžěła, ale wjesoľu wutrobu nima. Serbske „Witaj domoj!“ čehnješe so kaž čerwjena nitka přez jeho předowanje.

Liturgisce wuhotowašaj namšu Dešnjanska fararka Katharina Köhlerowa, kotraž mjez tym hižo derje serbsce rěči, a serbski dušepastyr Ingolf Ksenka. Epistolu, ewangelij a džěl próstwow staj čitaľoj Hasackec sotra a bratr, Christin a Maksimilian, młodostnjaj z Dešna, a to jara derje serbsce. Na piščelach hraješe Marika Schulzowa. Pozawnowa skupina Žyľow/Dešno kaž tež chór Łužyca, kotryž zanjesje kěrľušej Jana Kiliana w delnjoserbskej rěči, wobohačištej namšu. Wosebje za tutu skladnosć bě kupka přihotowať zešiwk z liturgiju, kěrľušemi a wšelakimi informacijemi wo swojej džělawosći w zašľych lětdžesatkach.

Towaršliwe zetkanje

Po namši běchu wšitcy přeprošeni do hosćenca „Serbski dwór“ na tradicionelne zhromadne kofejpiće. Žurla bě poľna. Na namjet Měta Pernaka, najskerje najswěrnějšeho namšarja, kotryž jězdzi kóždy raz z Berlina do swojeje serbskeje domizny, přepoda Ingolf Ksenka biskopej knihu Doris Teichmannoweje wo delnjoserbskich cyrkwinskih stawiznach. Koľo swjedžen-

Biskop dr. Markus Dröge (srjedža) a Choćebuska superintendentka Ulrike Menzelowa w rozmoľwje

skich postrowow zahaji Jan Malink. Wón spominaše wosebje na delnjoserbsku literaturu, kotraž nasta w zašľych 25 lětach: liturgija, spěwarske a perikopy. Měto Nowak, župan župy Delnja Łužica, podšmórny zajim regionalneho zwjazka na zhromadnym džěle ze serbskimi křesćanami. Měrcin Wirth wustaji kontinuitu a spomóznosć skutkowanja kupki w zašľych 25 lětach. Helmut Hupac, farar w Kórjenju a doľhoľětny předsyda Spěchowanskeho towaristwa za serbsku rěč w cerkwi, dopominaše so na přěnju namšu w lěće 1987, z kotrejš wuwi so potom z podpěru kupki wopravdžita tradicija. Wón bě tehdy předowať, byrnjež, kaž wuzna, skeptiski byľ nastupajo namakanje křesćanskich a tež serbskich korjenjow. Hans-Christoph Schütt, doľhoľětny farar w Dešnjje a zdobom něhdyši serbski dušepastyr, bě pósať postrow. Wón pisaše mjez druhim, zo je kóždy namša kaž maľ cyrkwinski džěl, dokelž zetkawaja so na njej Serbja ze wšelakich wosadow. Dodać ma so, štož hodzi so ze statistiki wučitać: Ličba kemšerkow w lětnym přerězku poslednich 25 lět woteběraťa njeje. To dawa nadžiju a pokazuje, zo Bóh tón Knjez derje z tym serbskim měni.

Spěwaťo je so při kofejpiću tón raz mjenje. Spěwniki njedosahachu a ludžo – stari znaći, ale tež nowačcy a serbsce wuknjacy – mějachu sej při dobrej naledže a slódnym tykancu wjele powědać. Tutu nadžiju a próstwu drje bjerjechu wšitcy sobu na dompuć: Bóh tón Knjez njech žohnuje skutkowanje žěłoweje kupki Serbska namša znajmjeňša dalšich 25 lět!

Ducy wote mšě z Dešnjanskeho Božeho domu

Foće: W. Měškank

Christiana Piniekowa

67. Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń 22. a 23. junija w Delnim Wujězdze

„Chrystusowy zakon dopjelnić“

Po léce 1956 bě Delnjowujězdžanska wosada lětsa druhi króc z hosćielku Serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja. Richard Šořta bě tu w 50tych a 60tych lětach zašeho lětstotka z poslednim serbskim wosadnym fararjom był. Pozdžišo so hdys a hdys hišce serbske kemše swjećachu a so serbske wosadne popoždnja wotměwachu. Mjez tym w Del-

nim Wujězdze hižo lěta dołho serbskeho cyrkwinskeho abo towarstwoweho žiwjenja njeje. Njebě tuž bjez rizika, serbski cyrkwinski dzeń w tajkej wosadze přewjesć. Po nim pak hodži so prajić: Delni Wujězdz bě z dobrym hosćielom a 67. Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń dnja 22. a 23. junija 2013 je so derje radžił.

Wopyt synodalneho seniora Joela Rumla z Prahi

Na swojim lětušim cyrkwinskim dnju w Delnim Wujězdze móžachmy zaso hosća z Čěskobratskeje ewangelskeje cyrkwy powitać. Husto bě w zaštych lětach luby přećel, farar Jaromír Strádal, mjez nami był. Prěni raz w 67lětnych stawiznach cyrkwinskih dnjow přijědže lětsa k nam najwyši reprezentant tuteje cyrkwy, synodalny senior Joel Ruml z Prahi.

Joel Ruml narodži so w léce 1953 w Jihlavy. Kaž hižo jeho nan, tak rozsudži so tež wón za powołanje fararja. Po studiju teologije na Komenskeho fakulće při Karlowej uniwersite w Praze a třilětnym mjezčasom jako twarski džělaćer skutkowaše wón wot 1980 do 2003 jako farar we wosadach Lozice, Velké Meziříčí a Olomouc. W léce 2003 bu na synodalneho seniora Čěskobratskeje ewangelskeje cyrkwy wuzwolony a wukonja tute zastojnstwo hač do džensnišeho. Wón je woženjeny a ma dwě džěsći, Ondřej a Zuzanu, a dweju wnučkow, Matěja a Noemi.

Synodalny senior Joel Ruml přijědže na sobočce cyrkwinskeho dnja dopoždnja do Budyšina, hdžež jeho Serbski superintendent Jan Malink a předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa Měrcin Wirth na Michalskej farje powitaštaj. Po małej swačinje podachu so do Michalskeje cyrkwy. Tam rozložili sup. Malink J. Rumlej serbske stawizny Božeho domu a na zakładze informaciskich tafłow, kotraž so wot

Synodalny senior Joel Ruml (nalěwo) a Serbski superintendent Jan Malink před pomnikom za prócowarjow wo Bože słowo w serbskej rěči při Budyskej Michalskej cyrkwi Foto: M. Wirth

Drježdžanskeho cyrkwinskeho dnja w léce 2011 w Michalskej cyrkwi pokazuja, tež džensnišu situaciju ewangelskich Serbow.

Po tym wozdžeše M. Wirth wysokeho hosća po Budyskim starym měsće. W Pěterskej cyrkwi zajimowachu jeho wosebje ekumeniske počahi mjez katolskimi a ewangelskimi Serbami. Dale wjedžeše puć nimo tachantstwa a Mikławška na Budyski hród k Serbskemu muzeju, hdžež pak časowych přičin dla njebě móžno sej wustajeńcu wobhladać. Wróciwši so na Serbski kěrchow pokročowaše ekskursija z awtom do Małego Wjelkowa. Tu wobhoni so hósć wo počahu mjez bratrowskej a Michalskej wosadu. Přez Njeswačidło a Rakecy wjedžeše jězba dale do Łaza, hdžež wopyta J. Ruml Zejlerjowy pomnik a rowy fararjow Handrija Zejlerja, Jurja Malinka a Richarda Šořty. Překroćenje prjedawšeje saksopruskeje mjezy skićeše přičinu, na něhdyše politiske a cyrkwinske položenje we Łužicy skedźbnić. Wobjedej w Delnim Wujězdze přizamkny so zahajenje cyrkwinskeho dnja w tamnišej cyrkwi.

Synodalny senior zajimowaše so za položenje ewangelskich Serbow a bě džakowny, zo běchmy jemu mały přehlad wo krajnje a někotrych wažnych městnach w serbskej ewangelskej Hornjej Łužicy poskićeli. Na jeho přenim wopyće w Budyšinje loni kónc měrca (hlej Pomhaj Bóh 5/2012) bě jemu superintendent Jan Malink nimo

serbskeje biblije tež nowe serbske Spěwarke přepodać. Nětko darichmy synodalnemu seniorej CD z kěrlušemi Jana Kiliana, kotruž wón z džakom přiwaža.

Měrcin Wirth

Wo Wujězdžanskim wustawje

Sobotu popoždnu zahaji so cyrkwinski dzeń w rjenje wobnowjenej baroknej cyrkwi w Delnim Wujězdze. Štyrceci wopytowarjow móžeše předsyda SET Měrcin Wirth powitać. Prjedy hač zaklinča Kilianowy kěrluš „Ow wola lubosće“, pokaza sup. Jan Malink na to, zo je Chrystusowy zakon lubosć. Ze swojimi słowami nawjaža na hesło cyrkwinskeho dnja „Chrystusowy zakon dopjelnić“.

Z Prahi bě wuznamny hósć přijěł, synodalny senior Čěskobratskeje ewangelskeje cyrkwy Joel Ruml. Wón sposrědkowa postrow swojeje cyrkwy a skedźbni na zhromadnu reformacisku tradiciju serbskich a čěskich wěriwych. Swój postrow zakonči z modlitwu Jana Husa, kotruž namakamy tehornja w serbskich Spěwaršich. Tež farar hosćielceje wosady Matthias Gnüchtel wšitkich powita a wuzběhny dobru zhromadnosć ludži serbskeho a němskeho pochada w swojej wosadze.

Po nutrnosći w cyrkwi podachu so wšity do wjesneho hosćenca „Tři lipy“ ⇒

Joel Ruml (nalěwo) přednjese postrow wobdźělnikam cyrkwinskeho dnja. Foto: J. Mačij

67. Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń 22. a 23. junija w Delnim Wujězdze

⇒ na swačinu. Tam přizamkny so přednošk Lubiny Malinkoweje na temu „Wujězdžanski wustaw – wuznamne kubłanišćo Serbow we 18. lětstotku“.

Na spočatku předstaji referentka załožerja Wujězdžanskeho wustawa Friedricha Caspara von Gersdorfa (1699–1751), kotryž bě jedyn z najzamóžičišich zemjanow Hornjeje Łužicy. Přez nakupy a zdžědženja słušachu jemu zwisowacy teritorij mjez Klukšom a Delnim Wujězdom a wokoło Budyšina wsy Bolborcy, Ratarjcy a wot lěta 1742 Čichońca. Wón bě pobožnje powahy a čuješe so wusko zwjazany z Ochranowom a jeho załožitelom Zinzendorfom, kiž bě jeho kuzenk. Cył rjad naprawow swědči wo jeho žiwej wěrje a přichilnosći k Serbam. Tak staraše so wo wukubłanje wučerjow a čišć šulskich knihow, podpěrowaše nabožne džěło lajkow a staraše so wo duchowny dorost a šěrjenje křesćanskeje literatury w Serbach. Dokelž bě čezko duchownych ze słowjanskeho wukraja za džěło we Łužicy zdobyć, započa sam duchownych wukubłować, najprjedy w Klukšu, pozdžišo we Wujězdze.

Wažny bě Gersdorfej serbski raz wustawa. Tuž džiwaše na to, zo wučerjo a kubłarjo serbsce nawuknu. Ličeše z tym, zo wjele serbskich staršich swojich hólcow do Wujězda da a za jich kubłanje šulski pjenjez płaći. Tomu tak bě, kaž ličby šulerjow pokazuju. Tónle fakt měł naš wobraz wo chuduškej a potłóčowanej serbskej ludnosći změnić. Wočiwidnje bě dosć zamóžitych Serbow – šosarjow, burow a rjemjeslnikow –, kiž swojim synam wyše kubłanje zmóžni chu. Hinak měješe so z holčim wustawom. Pospyt, tež serbskim holcam wyše kubłanje zmóžnić, zwrěšći, dokelž Serbja tole za trěbne njemějachu.

Lubina Malinkowa přednošowaše wo von Gersdorfe.

Hólci a holči wustaw bštej organizatorisce a po twarjenjach wot so džělenej. Zwjaza jej pak, zo je Gersdorf wobaj wuraznje jako serbskej załožił. Z tym je wón załožer a sponsor přenjeju serbskeju wyšeju šulow. Tež džensa hišće pozběhuje so twarjenje hólčeho wustawa, kotrež so 1747 poswjeći, nad Wujězdžanskimi chěžemi a swědči wo wulkej prócy a zmužitosći załožitelja. Wustaw wobsteješe ze syrotownje a pensionata, kotrehož chowancy za pobyt we wustawje płačachu a z tym syrotownju sobu financowachu – znajmjeńša teoretisce. Praktisce płačeše Gersdorf lětnje znajmjeńša 500 tolerjow za pobyt šulerjow a zdžerženje wustawa. Ličba 120 šulerjow w běhu wosom lět – mjez nimi dvě třeciny Serbja – dopokazuje, zo je so wustaw derje přiwzał.

Ze swojim mnohostronskim džětom na dobro Serbow steji F. C. Gersdorf na čole wulkeje skupiny němskich zemjanow, kiž so wo swojich serbskich poddanych starachu, jich spěchowachu a so za nich zasadžowachu. Z tutech kruhow zbudženych Serbow wuńdžechu pozdžišo serbscy ludowi basnicy a přeni serbscy wótčincy. Bjez nabožneho zbudženja we 18. lětstotku njeby žaneho narodneho zbudženja w 19. lětstotku było.

Z přikładami, kaž rysowankami wustawa, fotami knihow a citatami, je Lubina Malinkowa swoje wuwjedženja nazornje podkładowała. Po přednošku mějachmy hišće přiležnosć, sej bywše twarjenje wustawa njedaloko cyrkwy wobhladać. Hač do lěta 2008 bě dom wobydleny. Nětko pak je w špatnym stawje, štož zaleži tež na njedjednanju něhdže 15 namrěwcow, kaž nam knjeni Johanna Gruner z Delnjowujězdžanskeho towarstwa, kiž so wo dom prócuje, rozprawješe. Při wšěm rozpadže a zawostatym njeporjedže pak je hišće spóznać něhdysa nadobnosć domu. Nadžijamy so, zo so towarstwu poradzi dom wuchować a jemu stary blyšć wróćić – tež jako dopominanje na njesebične prócowanje Friedricha Caspara von Gersdorfa wo kubłanje a zbudženje Serbow we 18. lětstotku.

Wutrobny džak słuša Lubinje Malinkowej, kotraž je nam ze swojim nimoměry zajimawym přednoškom tutón chětro njeznaty kapitl serbskich stawiznow spřístupniła.

Měrana Cušcyňa

Swjedženske kemše

Jako njedželu dopołdnja zwony kemši wotlachu, bě Boži dom z wjac hač 120 kemšerjami derje pjelnjeny. Mjez nimi běchu Serbja z Budyskich, Wojerowskich, Slepjanskich a delnołužiskich stron, z Berlina, Drježdžan a Prahi kaž tež někotři katolscy Serbja. Někotre žony a holcy běchu přišli w serbskej drasće; zastupjene běchu Budyška, Slepjanska a Wojerowska drasta. Tež tójšto Delnjowujězdžanskich wosadnych bě přišło. Štóz běžnje serbsce njerozumi, móžeše kemše z pomocu wupoženyh łopjenow scěhować, na kotrychž běchu teksty w němskej rěči wotčiscane. Sedžach pódla žony z Manjowa, kotraž praji, zo bštaj jeje džěd a wowka hišće serbsce rěčat, wona pak hižo nic. Přiwšěm je wšě serbske kěrlušy wótře sobu spěwała.

Swjedženski liturg bě Hodžijski farar Christoph Rummel. Předowanje měješe farar Jan Malink wo teksce Jan 8,3–11. Na jednanju Jezusa ze žonu, kotraž bě mandželstwo łamala – tak předar wuwjedže –, jewi so wša Boža lubosć k čłowjekam. Jezusowe wuprajenje napřečo farizejam „Štóz z was je bjez hrěcha, tón njech ⇒

Swjedženske kemše w Delnjowujězdžanskim Božim domje

Foće: J. Mačij

67. Serbski ewangelski cyrkwinski džen 22. a 23. junija w Delnim Wujězdze

⇒ čisnje přeni kamjeři!“ płaći tež nam a ma nam měritko być we wšědnym žiwjenju. Z Jezusowego wodawanja čłowjeskich nje-dostatkow pak sčěhuje namołwa k polěpšěnjn našeho žiwjenja: „Dži a njehrěš wjac!“

Po předowanju wužichu mnozy kemšerjo składnosć, přistupić k Božemu blidu. Farar Rummel spěwaše spowědnu liturgiju, Bože wotkazanje wudžělištaj wobaj duchownaj hromadže. Hudźbny přewod kemšow měješe Handrij Wirth na piščelach. Wo přidatny swjedženski raz postara so z pječ hudźbnikow wobstejaca dujerska skupina z Drěwcow. Serbski rozhlós Božu službu direktnje wusylaše, tak zo móžachu ju tež slucharjo doma při radiju sčěhować.

Za čas kemšow měješe Gabriela Gruhlowa džěćace kemše w drastkomorje cyrkwyje. Štyri džěći z Wojerec a z Drježdźan so na nich wobdžělchu, slyšachu w němskej a serbskej rěči wo zwonach a paslachu hromadže małe zwónčki.

Postrowy hosći

Witajo z Božeho słowa moderěrowaše Měrcin Wirth postrownu hodžinu, kotraž so hnydom w cyrkwi přizamkny. Wosadny farar Matthias Gnüchtel witaše kemšerjow do swojeje wosady a pokaza na problemaj: na wotbagrowanje wsow a na to, zo so serbska rěč w swójbach hižo njepěštuje. Namolwješe zhromadženych, herbstwo wěry a narodnosće přichodnym generacijam dale dawać.

Superintendentka Ulrike Menzelowa z Choćebuzy strowješe w mjenje Zhorjelskeho generalneho superintendenta Martina Hercheho. Wuzběhny zhromadnosć Serbow w Hornjej a Delnjej Łužicy, kiž so hižo w tym pokazuje, zo běchu tydženja wjacori Hornjoserbja na 25lětnym jubileju

Andrea Pawlikowa z Budyskeho Serbskeho muzeja wotewrě wustajeńcu wo serbskej holi.

kupki Serbska namša w Dešnjy byli a zo su nawopak tež wopytowarjo z Choćebuskich stron sej dojěli na cyrkwinski džen do Wujězda. Wyši krajnocyrkwinski rada Burkart Pilz z Drježdźan postrowi zhromadženych w mjenje biskopa Bohla. Wón wuzběhny, zo slyšeja Serbja do sakskeje krajneje cyrkwyje a wupraji nadžiju, zo by tomu tež w přichodze tak było. Wobaj rěčnikaj přednjeseštaj tež někotre sady w serbskej rěči.

Předsyda Domowiny Dawid Statnik bě posłał postrownu list, kotryž M. Wirth předčita. J. Malink posrědkowaše postrowy pólskeho přecela Serbow Zbigniewa Gajewskeho. Superintendent Heinrich Koch z Wojerec dopomni na njedawny Serbski domizniski swjedžen we Wojerecach, kotryž je ze serbskeho cyrkwinskeho

dnja wušoł. Připowědži, zo matej so wobaj swjedženaj klětu hromadže we Wojerecach woswjećić, a přeprasy hižo nětko wšitkich na tutón wjeršk w serbskim ewangelskim žiwjenju.

Wustajeńca wo serbskej holi

W rumnosći bywšeho wobchoda njedalo-ko cyrkwyje wotewrě so po kemšach wustajeńca „Serbska hola – slědy w pěsku“. Sobudžětačerka Budyskeho Serbskeho muzeja Andrea Pawlikowa pokaza w swóich zawodnych słowach na to, zo je pučowanska wustajeńca krátke zjimanje wulkeje ekspozicije k tutej temje, kotraž bě so hač do njedawna w muzeju na Budyskim hrodze pokazala. Skedźbnja so w njej mjez druhim na bolostny problem wot brunicy potrjechenych holandskich kónčin, hdžež njeniči industrializacija jenož wsy, ale tež rěč a kulturu Serbow.

Na kromje wustajeńcy poskičowachu so zajimcam tež přewodzacy katalog a dalje publikacije wo Serbach. Wustajeńca wosta hač do popołdnja wotewrjena. Tak mějachu wobdžělnicy cyrkwinskeho dnja składnosć, sej ju bliže wobhladać. Tež druzy, wjesnjenjo a turisća, móžachu so wo serbskej holi informować. W Delnim Wujězdze wosta wustajeńca hišće hač do 30. junija. Wot julija poda so dale do Mužakowskeho hrodu, potom do Wojerec, Grodka a Złeho Komorowa.

Připolndniša přestawka

Přeprašenje na wobjed do hosćenca „Tři lipy“ sčěhowaše na 90 kemšerjow. To bě wjac hač wočakowane, tak zo dyrbjachu do potnjeje žurle hišće něšto stólcow přistajić. Po dobrym wobjedze a kofeju wuwi ⇒

Johanna Gruner z Delnjeho Wujězda (naprawo) wjedžeše zajimcow po bywšim Gersdorfskim wustawje.

Foće: J. Maćij

67. Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń 22. a 23. junija w Delnim Wujězdze

⇒ so při spěwanych a rěčanych přinoškach rjana serbska zhromadnosć.

Program zahaji folklorny tercet z Łaza. W serbskich drastach Łazowskeje wosady zanjesechu tři žony přewažnje serbske ludowe spěwy, zdžěla tež někotre štučki w němskim přeložku. Monika Aust, Rosi Kloß a Kathrin Göring tworjachu něhdy hromadže z muskimaj spěwarjomaj Łazowsku folklornu skupinu pod nawodom Hassa Geißlera. Po tym zo su mužojo starobnych přičin dla přestali, wjedu žony skupinu same dale. Škoda, zo bě modera-cija přezcytnje němska, serbske spěwy pak wšitkich do zhromadneho spěwanja zwabichu.

Ze znatym temperamentom zawjeseli chu přítomnych Slepjanske kantorki, kotrež zanjesechu nimo „Slepjanskeje hymny“ („Ten Slěpjański lud“) hišće dalejšej spěwaj. Tež wone starobnych přičin dla w redukowanej wobsadce jenož štyrjoch

„Atko“ („nank“) Fryco Krygař ze Stržažowa rozprawješe, zo je přeni raz na cyrkwin-skim dnju a zo so jemu jara spodoba. Jako přistaji, zo slušeja Serbja w Hornjej a Del-njej Łužicy hromadže a zo „derbi ta kopicka gromadu psís“, žněješe wutrobny přiklesk. Jako najstarša wopytowarka před-staji so 91lětna Hanka Jägerowa z Rohol-nja. Rodžena w Blunju, je hišće w serbskej drasće chodžila, tutu pak mjeztym wotpo-ložila. Farar Rummel z Hodžija je w dosć dobrej serbšćinje wo tym rozprawjał, zo je jako w Lipšćanskich kónčinach rodženy hakle we Łužicy započat serbsce wuknyć a zo je njedawno druhi raz serbske kemše w Hodžiju swječit, na kotrychž bě so 20 kemšerjow zešlo. Christiana Piniekowa přednjese postrow delnjoserbskeho duše-pastyrja Ingolfa Ksenki, kotryž službnych winowatosćow dla njemóžeše přítomny być. K spěwej „Lubka lilija“ Trudla Malin-kowa rozprawješe, zo namaka so narowny

Łazowski tercet zawjeseli připošluharjow w připołdnišej přestawce.

Foto: M. Laduš

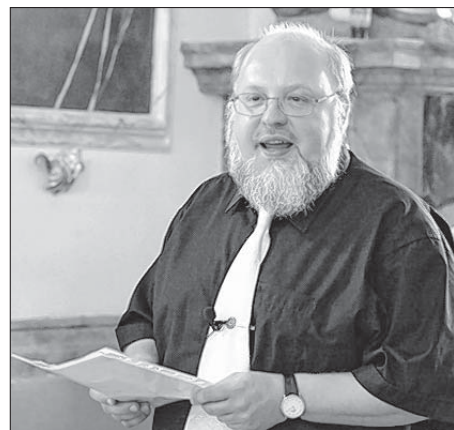
spěwarkow – Gertrud Hermašowa, Anne-marie Heinowa, Petra Nakońcowa, Marja Henčelowa – wustupichu. Čim wutrobniši žnjachu džakowny přiklesk.

Mjez jednotliwymi spěwami přednjese-ču so pod moderaciju Jana Malinka wšelake přinoški. Handrij Wirth přeprasy na lětuši wulět Serbskeho busa 22. sep-tembra do Janšojc. Manja Bujnowska předstaji knižne blido LND. Jan Malink rozprawješe wo překwapjence, zo bě na Wujězdžanskim wołtarju nadešoł bibli-ju, z kotrejež rukopisneho wěnowanja wu-chadža, zo bě něhdy slušała jeho pradže-dej, Klětnjanskemu fararjej Bjedrichej Malinkej. Knjeni Rostowa z Delnjeho Wu-jezda přednjese w němskej rěči baseň „Im Boot“ njeboh Wujězdžanskeho hajni-ka a spisowacela Gottfrieda Unterdörfe-ra. Hanuš Härtel z Prahi posředkowaše postrowy swjeho nana, kotryž je husto we Łužicy přebywał, a přeprasy Serbow znowa na wopyt do wosady w Praze-Dej-vicach. Jeho syn Šimon, šuler 3. lětnika, so tehorunja w dobrej serbšćinje předstaji.

kamjeň džowki „Lubki lilije“ Angeliki w mu-ri Delnjowujězdžanskeje cyrkwe, a k spě-wej „Zady našej' pjecy“ nawuknychu wšitcy nowu štučku wo wjelkach, kiž za po-lom wuja a čerwjene, zelene wopuški maja – štučka to, kotruž Serbja w Texasu spěwaja a kotraž je mjeztym tež zaso we Łužicy aktualna. Při tajkej serbskej towaršliwosći so bjezmała tři hodžiny spěšnje minychu.

Kónčna nutrnosć

Na zakónčacej nutrnosći w Božim domje wupraji sup. Malink džak wšem sobuskut-kowacym a organizatoram poradženeju dnjow w Delnim Wujězdze. Wosadny farar Gnüchtel, kotryž bě z mandželskej cyly dzeń přítomny był, přizamkny hišće wjedže-nje po Božim domje, kotryž je so po wob-nowjenju po přewróće z woprawdžitej par-lu mjez wjesnymi cyrkwami Hornjeje Łužicy stał. Po džaknym kěrļušu a žohno-wanju so wšitcy posylnjeni na dompuć po-dachu. Na zasowidženje tuž, da-li Bóh, klětu we Wojerecach! *Trudla Malinkowa*

Farar Matthias Gnüchtel z Delnjeho Wujězda, superintendentka Ulrike Menzelowa z Cho-ćebuza, wyši krajnocyrkwinski rada Burkart Pilz z Drježdžan a superintendent Heinrich Koch z Wojerec (wothorjeka dele) přednje-sechu postrowy.

Foto: J. Maćij

So zahorił za wotućace serbske narodne wědomje

Dopomnjenki 14lětneho gymnaziasta Jurja Bróska na čas serbskeho wozrodźenja w lěće 1848

Před 165 lětami, w juliju 1848, přepoda ze 17 muži wobstejaca deputacija sakskeho knjezerstwa w Drježdžanach peticiju serbskeho luda, w kotrejž prošeše so wo skrućenje prawow serbskeje řeče w šulach, cyrkwjach a před sudnistwom. Wo tym a wo rozbudženej atmosferje tehdyšich lět rozprawja farar Jurij Brósk (1833–1915) w swobjich žiwjen-

skich dopomnjenkach, kotraž je jako wuměnkar napisał. Čas narodneho wozrodźenja bě wón dožiwił jako Budyski gymnaziast, kotryž so tehdy z młodžinskim zapalom za serbstwo a słowjanstwo zahori. Tekst je z němskeje řeče přeloženy, w rózkatych spinkach su přidate krótke wujasnjenja k wosobam.

Wotućace serbstwo

Při swojej žiwej powaze so spěšnje zahorich za wšo nowe a wosebite, tak tež za wotućace serbske narodne wědomje. Tute bě so zbudziło přez němske wótčinske towarstwa, kiž žadachu za wjetšej swobodu luda. Wutworichu so serbske towarstwa, kotraž hajachu narodnosť. Najbóle so to sta wot lěta 1846 přez kóždolětno serbske spěwanske swjedženje, kotraž spěw lubowacy serbski narodźik jara zahorjachu. Jako rodženy Serb a z lubosće za swój narod bě nan [Handrij Brósk, 1802–1877, farar w Budestecach] wulki spěchowar tuteho hibanja, kotraž tež nas džěči sobu storhny dla rjanych, nětko přeni króc zaslyšanych serbskich spěwow.

Z teho časa přichadźachu tež serbscy narodowcy k nam, redaktor Smoler [Jan Arnošt Smoler, 1816–1884], kandidat Imiš [Jaroměr Hendrich Imiš, 1819–1897, pozdžišo farar w Hodžiju], Domaška [Michał Domaška, 1820–1897, pozdžišo farar w Nosaćicach, kěrlušer], tehonorija katolscy duchowni Kućank [Jakub Kućank, 1818–1898, pozdžišo kanonik Budyskeho tachantstwa], Buk [Jakub Buk, 1825–1895, pozdžišo prezes w Drježdžanach] a druzy. Serbski komponist kantor Kocor [Korla Awgust Kocor, 1822–1904, pozdžišo kantor w Ketlicach] nam husto swoje spěwy zahra a předspěwa. Dopominam so žiwje na to, zo, jako bě započal komponować rjanu polonezu „Zelena ta meja“ a z njeje nanej w Budestecach něšto předhra, rjekny: „Nětko sym hišće štučku ‚Maćerka ta stara, ta je poľna swara‘ přikomponował.“

Wučer na měšćanskej šuli, kandidat Imiš, zhromadzi druhdy někotrych serbskich gymnaziastow, mjez kotrymiž běch tež ja, zo by nas w serbsčinje rozwučował a nas za řeč a jeje maľu literaturu zajimował.

28. januara 1848 wuleća sej Imiš ze swojimi chowancami Chěžnikom, Gólčom [Julius Herman Gólč, 1831–1906, pozdžišo farar w Rakecach], Jakobijom [A. H. Jakobi z Łaza, pozdžišo wojak] a druhimi, mjez nimi tež mój bratr a ja, ze štyrjomi póstowymi sanjami přez Budestecy, Erntekranz a Wopaku do Nowosólca, hdžež wšudže serbske spěwy zaspěwachmy, kotraž so jara spodobachu.

Njedželu Laetare, 2. apryla 1848, buch w Garnizonskej cyrkwi (kiž je mjeztym

Jurij Brósk (1833–1915) w młodych lětach. Wón bě štyri lětdžesatki farar w Křišowje a Čětowje, sobustaw Maćicy Serbskeje a dalších serbskich towarstwow, plódný serbski kěrlušer a přeložowar. Foto: prywatne

dawno spotorhana) wot knjeza fararja Seybta konfirměrowany.

Jutry 1848 přesadźichu mje jako primusa do kwarty, a wjeselach so, zo běch zaso mjez něhdyšimi přečelemi. Jako přeni w druhim wotdžělu sedžach cyle blisko katedra a mějach čezko slyšacemu rjadowniskemu wučerjej dr. Leopoldej běžnje rozprawjeć wo njeměrach a mylenjach sobušerjow. Dokelž wězo nikoho njepřeradžich, dyrbjach husćišo chłostanske džěla pisać abo po šuli wostać. Přez to mi počasu lošt k wuknjenju zańdže, hačrunjež mějach wučerja jara lubo.

Čim pilniši běch w serbskej wučbje w serbskim towarstwe pod nawodom pri-

manera Jenča [Korla Awgust Jenč, 1828–1895, pozdžišo farar w Palowje], pozdžišo Sowu [Jan Sowa z Błócan, studowaše pozdžišo medicinu], kotraž sej často z nami wulečestaj, při čimž stajnje wjele spěwachmy. Serbske spěwy mje njesměrnje zahorjachu, a nałożowach wjele časa na to, je wotpisać a nawuknyć.

Wulka próstwa Serbow

We wulkich prózdnicach 1848 wza nan naju, bratra Božidara a mje, sobu do Drježdžan. Nan přislušeše komisiji, kotraž měješe kralej přepodać peticiju serbskeho luda, w kotrejž so prošeše wo wužiwanje serbskeje řeče w našich šulach, cyrkwjach a před sudom. Sčěhowace nadrobnosće podam z nanoweho zapiska:

„Deputacija wobsteješe ze 17 Serbow: 1. kapłan Kućank – Budyšin; 2. Imiš, měšćanski wučer – Budyšin; 3. Mosak-Kłospolski, sudnistwowy direktor – Lubij; 4. Kubaš – Hodžij, sejmski zapóstanec; 5. Herman, kubler – Spytecy; 6. Herman – Wuricy; 7. Hicka, wučer – Ralbicy; 8. Jězorka – Jawora; 9. Cyž – Nowoslicy; 10. Kokula – Njebjelčicy; 11. Wowčer – Budyšin; 12. Wićaz – Błócan; 13. Hejna – Mała Boršč; 14. Sommer – Malešecy; 15. Melda, wučer – Wulki Dažin; 16. Pful – Přišecy a 17. farar Brósk z Budestec.

Z Drježdžanskeho dwórnišća jědžechmy do ‚Złotoho jandžela‘, hdžež wobjedowachmy. Nazajtra, 26. julija, podachmy so rano w 9 hodž. k statnemu ministrej dr. Braunej, kotremuž peticiju z narěču přepodach. Po tym jědžeše deputacija do Pilnicy, hdžež bě nam popołdnu w 3 hodž. awdienza přizwolena. Tu porěčachu Imiš, Kućank a Kubaš.

Popołdnu wopytachmy potom Wulku zahrodu, hdžež so poskičowaše pječłósny koncert na dobro chudžiny. Přitomni běchu tež sobustawy kralowskeho domu. Ze synomaj přenocowach w hórskim domje, w kotrymž bydleše sejmski zapóstanec Kubaš. Štwórtk, 27. julija, wopytachmy wobrazowu galeriju a přirodowědný kabinet. Připołdnu wotjědžechmy a wječor so z póstom zbožownje do Budestec nawróčichmy.“

Mój z bratrom sej wjele na to być zdachmoj, zo běchmoj sobu bytoj z deputacijou.

Přeložila a podała **Trudla Malinkowa**

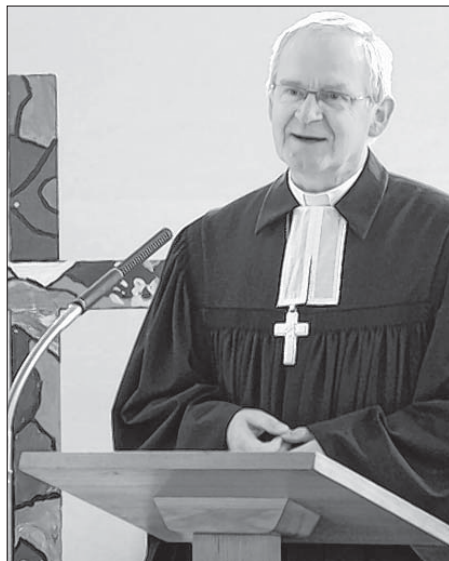

Domiznu a wěru za přichod zachować

Serbski domizniski swjedžen 2013 we Wojerecach a w Nowej Łuce

„Pój, wutroba, a wjesel so“ spěwaše wosa da mócnje we Wojerowskej Janskej cyrkwi. Na kemšach z Božim wotkazanjom 9. junija na započatku Serbskeho domizniskeho swjedženja 2013 zaklinča tutón znaty kěrluš serbsce a němsce. Křescenjo z Wojerec a Čiska, ze Židžinoho, z Horow, Čorneho Chołmca, Blunja a dalších wsow Wojerowskeho cyrkwinskeho wokrjesa jón zanjesechu. Na kemšach styšachu wo wosebitym pokładze. „Woda je njeparujomna za naše žiwjenje. Woda je dopomnjenje na Božu stwórbu. Wodu wšudže trjebamy – za kofej a čaj, tež za křčeńcu a wumyće“, předowaše Serbski superintendent Jan Malink wo hronje Jezaja 55,1–3. „Tutón dobry dar mamy sej česćić a z džakownosću wužiwać.“ Woda móže pak so tež z wohroženjom stać. To pokaza aktualna zahubna wulka woda we wjacorych kónčinach našeje domizny. „Snadž je wona warnowanke znamjo Boha. Znamjo, zo měli jednoršo žiwi być a w harmoniji z přirodu“, wuzběhny Jan Malink. Domizna a křescanska wěra słušatej k temu. „Runje w našim chwatniwym globalnym swěće je wažne wjesnu zhromadnosć zachować. Domizniski swjedžen móže k temu přinošować“, praji generalny superintendent Martin Herche ze Zhorjelca. „Nadžijam so, zo dóstanje młoda generacija impuls, serbsce wuknyć, serbsku řeč pěstować a so z njej identifikować.“

Z kremserami jědzachu wobdžělnicy domizniskeho swjedženja po kemšach přez Židžino a Hory do Noweje Łuki. Předku jědžeše Rakečanska serbska dujerska ka-

Generalny superintendent Martin Herche ze Zhorjelca postrowi swjedženskich kemšerjow we Wojerowskej Janskej cyrkwi.

paťa pod nawodom Korle Tilicha. W hosćencu „K młynej“ zawjeselichu džěći z kulturnymi přinoškami wobdžělnikow. Skupina „Hólcy z Noweje Łuki“ słušeše k temu. Johann Birnick (fagot), Manuel Fabian (akordeon), Carl Britschka (moderacija) a Marvin Elgner (recitacije) zawjeselichu ze swojej hudźbu a serbskimi basnjemi. Džěći z Witaj-skupiny pěstowarnje „Lutki“ z Horow předstajichu serbske spěwy a reje.

„Domizniski swjedžen je jasne wuznaće k řeči a k drasće. Wón wotblyšuje tradiciju tajku, kajkuž ju ze žiwjenja znajemy“, měni Dieter Stoppel (64) z Horow. Wón

česći sej předewšěm zhromadnosć na domizniskim swjedženju. Tak začuwa to tež Waltraud Hartmann (67) z Čorneho Chołmca. Wona je člonka towarstwa za pěstowanje regionalneje kultury w srjedźnej Łužicy. Domizniski swjedžen zesylni ju jako křescanku. Z česćownosću přijima wona Bože wotkazanje při wołtarju. Na swjedženju lubitej so jej tež towaršliwe spěwanje a poselstwo na kóncu: Wjele powětrowych balonkow – w serbskich barbach módre, čerwjene a běle a z postrowami wuhotowane – stupa potom do njebja. Tak bě to tež w Nowej Łuce.

Nad tym wjeseleše so tež farar Joachim Nagel. Wón bě wot 1992 do 2012 farar Wojerowskej Janskeje a Čornochólmčanskeje wosady a jako tajki hłowny organizator domizniskeho swjedženja. Lětsa bě wón ze swojeje noweje domizny Luboň pola Poznanja w Pólskej přijěł. Wón dopominaše na nutřkownu kótwicu w žiwjenju – na wěru, lubosć a nadžiju. Zdobom

Z kremserami podachu so wobdžělnicy swjedženja z Wojerec do Noweje Łuki.

wuzběhny tež zhromadnosć generacijow. „Jenož tak móže so tradicija dale dać“, měni Joachim Nagel.

Wojerowski wyši měšćanosta Stefan Skora (CDU) hódnoćeše domizniski swjedžen w swojim postrownym słowje. „Smy žiwi na bazy zhromadneho zetskawanja – zetskawanja mjez Serbami a Němcami, mjez ewangelskimi a katolskimi wěriwymi a mjez křescanami a njekřescanami“, podšmórny wón.

Na kóždym domizniskim swjedženju wobdžěli so Eberhard Brandt (67) ze Židžinoho. Wón waži sej zwjazanosć k domiznje, zhromadnosć a towaršliwe zhromadne spěwanje. Je z člonom serbskeje drastoweje skupiny w Židžinom. „Bychmy so wjeselili, hdy by so přihotowanjski kruh domizniskeho swjedženja kłětu za našu wjes Židžino rozsudžił“, wón praji. „Bychmy hosći potom móhli powitać w našim saněrowanym Byrgarskim domje.“

Andreas Kirschke

W hosćencu w Nowej Łuce zawjeselichu džěći z Horjanskeje pěstowarnje wobdžělnikow ze serbskimi spěwami a rejemi.

Fota: A. Kirschke

Bjesada w Hodźiju so ze serbskim kubłanjom zaběrała

Serbsku rěč wuknu džěci Hodźijskeje wosady tuchwilu w dwěmaj Witaj-skupinomaj w Myšečanskej pěstowarni a w serbskej wučbje Hodźijskeje zakładneje šule. Tutón potencial wužiwać a snadź hišće dale wutwarić je jedyn ze zaměrow Hodźijske Bjesady, zo by tež hišće w přichodže Boža chwalba w Hodźijskim Božim domje w serbskej rěči zaklinčała. Tehodla smy sej na swoje zeńdženje 5. junija nawodnicu Myšečanskeje pěstowarnje Beate Kinne, wučerku serbsčiny na Hodźijskej zakładnej šuli Róžumarju Łahodžinu a Hodźijskeho wjesnjanostu Petera Beera k rozmołwje přeprošyli.

Knjeni Kinne rozprawješe, zo sej w jeje pěstowarni w dwěmaj Witaj-skupinomaj džěci ze zwjetša serbsce njerěčacych staršiskich domow hižo dosć wobšěrne znajomosće serbskeje rěče přiswojeja. Wjetšina Myšečanskich Witaj-džěci wopyta potom zakładnu šulu w Hodźiju. Tam poskićuja wšěm zajimowanym džěcom fakultatiwnu serbsku wučbu. Poskitk wužiwa tuchwilu 54 džěci, z teho 21 w přemim lětniku. Knjeni Łahodžina rozprawješe, kak wona wučbu wuhotuje a při tym spyta jara diferencowanemu rěčnemu stawej wotpowědować, přetož Witaj-džěci su w mjeńšinje a někak 80 % jeje šulerjow započnje serbsku wučbu bjeze wšěch předznajomosćow. Ze spočatnje jedneje hodźiny tydźensce (hač do 4. lětnika stupa to na tři hodźiny) je wučbny čas jara wobmjezowany. Pod tutyimi wuměňjenjemi so njehladajo na wšón

angažement wučerki wulki džěl we Witaj-skupinach přiswojenych rěčnych znajomosćow zaso pozhubja.

Wo tutej problematice rěčeše so mjez druhim w diskusiji po přednoškomaj a wuzběhny so nuznosć, serbske kubłanje w Hodźijskej gmejnje dale wuwiać. Hladajo na stupacy zajim na serbskej šulskej wučbje je trjeba a móžno, Witaj-projekt tež w Hodźijskej pěstowarni etablěrować. Na to natwarjejo měła potom w dwučarowej Hodźijskej zakładnej šuli w kóždym lětniku jedna rjadownja serbske kubłanje

po projekće 2plus poskićeć. Wuměňjenje za to wězo je, zo steja wotpowědnje wukubłane fachowe mocy k dispoziciji.

Hodźijska Bjesada džakuje so serbskim kubłarkam a wučerkam za jich angažowane džělo. Džak tež wjesnjanosće knjezej Beerej za jeho daloko sahace prócowanja a jeho sobuskutkowanje na zeńdženju. Jako Hodźijska Bjesada chcemy serbske kubłanje džěci dale přewodźeć. Jako namrěwcy fararja Jaroměra Hendricha Imiša čujemy so k temu winowaci.

Gerat Krawc z Delnjeho Wunjowa

Wučerka serbsčiny Róžamarja Łahodžina porěča wo serbskej wučbje na Hodźijskej zakładnej šuli.

Foće: M. Krawc

Nawodnica Myšečanskeje pěstowarnje Beate Kinne předstaji Witaj-projekt w tamnišej pěstowarni.

Serbscy katolscy seniorojo na wopyće w Spitzkunnorsdorfje

Wutoru dopołdnja, 28. meje, zwonjachu Spitzkunnorsdorfske zwony w njewšědnym času: Witachu skupinu samostejacych ze serbskich katolskich wosadow. Pod nawodom Moniki Kraloweje běchu sej seniorojo na tutym zadesćowanym mejskim dnju k česko-łužiskej mjezy wulećeli. Wosadny farar Spitzkunnorsdorfa, dr. Robert Malink, wuměnkarjo w cyrkwi swj. Mikławša wutrobnje w serbskej rěči powita. Mócnje klinčeše na to kěrluš „Božo, ty Serbow“ po cyrkwi, kotryž wosadna kantorka spontanje zahra. Po krótkej nutrnosći, kotruž měješe farar Malink zdžěla serbsce, modlachu so wšitycy zhromadnje serbski Wótčenaš.

Na zakónčenje předstaji cyrkwinski předstejićer k. Neumann skrótka stawizny Božeho domu, kiž bu před 300 lětami natwarjeny.

Po tym podachu so serbscy wuměnkarjo dale do Rumburka, hdžež wopytachu tamnišu Loretu. Tutón njewšědný twar a Spitzkunnorsdorfsku cyrkej zwjazuje katolski rězbar baroka Franz Biener, kotryž bě wo-

bě swjatnišći ze skulpturami a dalšimi rězbarskimi džělami na charakteristiske wašnje wuhotował. Po skutkowanju při česko-łužiskej mjezy poda so Biener ze sławnym barokowym architektom Hildebrandtom do Wienu, hdžež na nutrkownym wu-

hotowanju wšelakich hrodow sobu skutkowaše.

Jako běchu wopytowarjo wotjěli, mje hišće cyły džen serbske zynki w Spitzkunnorsdorfskej cyrkwi přewodźachu.

Lubina Malinkowa

Serbscy wulětnikarjo w Spitzkunnorsdorfskej cyrkwi

Foto: L. Malinkowa

Serbske kemše w Hodźiju

Njedzelu, 9. junija, wotměchu so druhe serbske kemše w Hodźiju. Farar Rummel předowaše wo słowje z 1 Jan 4,16b: „Bóh je lubosć, a štož w lubosći wostanje, tón wostanje w Bohu a Bóh w nim.“ Za nas wšěch płaci přeće abo prašenje na kóncu předowanja: Je na našich mjezwočach spóznać, zo bydli Boža lubosć w nas?

Wosebita chłóšćenka bě hudźbne wobrubjenje a wuhotowanje kemšow. Džakujemy so Johannesej Kralej z Dobranec za je-

ho wulkotnej „pišcelowej koncertaj“ z twórbami Bacha a Buxtehudeho na spočatku a na kóncu kaž tež za přewod Božeje služby. Wosebity džak słuša knjeni Zyndžinej ze Smochćic. Wona bě wo tutech kemšach z nowiny zhonila a so spontanje přizjewila, zo by je ze spěwanjom podpěrała. Serbsce zanjesenej kěrlušej „So modlu, lubosć bójska, k tebi“ a „Haj, wzmi ty ruce mojej“ běštej jara hnujacej.

Kata Ullrichowa

Na wukubłanju saskich wikarow

W poslednim tydženju meje wobjednowachu saksy wikarojo temowe ćežišćo „diakonija, misionstwo, towaršnosć“. W tutym wobłuku běše tež jedne dopoždne na wukubłanišću w Lipsku wěnowane serbskej tematice. Serbski superintendent Malink wuhotowaše dvě jednotce k wobchadaj z mjeńšinami, wosebje ze serbskej mjeńšinu. Nimo mnohich informacijow k stawiznam a přitomnosći Serbow wujasni wón

wikaram, zo su Serbja w sebi dosć wšelakori, štož móže so jako njedostatok abo jako bohatstwo widjeć. Za wobchad z mjeńšinami poda Serbski superintendent wikaram tři hesła: informacija, zrozumjenje, wuknjenje řeče. W druhim džělu zaběrachu so wikarojo ze serbskimi natožkami a z cyrkwiskim wobchadom z nimi. Bliže wobjednowachu so Slěpjańske džěćetko, křižerjo a chodojtypalenje.

jm

Kilianowa wustajeńca w Zhorjelcu

Pułowanska wustajeńca wo fararju Janu Kilianu pokazuje so tuchwilu w cyrkwi Našeje knjenje w Zhorjelcu, hdžež wostanje hišće hač do kónca julija přistupna. Wot měrca sem bě wona w Sakskim migraciskim centrumje w Rychbachu widjeć, zwotkelž je so před tydženjemi dale data do Zhorjelskeho Božeho domu. Tam docpěwa nětko šěroko zjawnosć, wšako runje w lěčnych měsacach mnoho turistow Zhorjelske stare město a jeho cyrkwe wopytuje.

Wustajeńca je skladnostnje 200. narodnin Jana Kiliana w lěće 2011 w zhromadnym džěle Serbskeho muzeja a Maćicy Serbskeje nastala. W zašłymaj lětomaj bě wona na mnohich městnach w dwurěčnych kónčinach a tež hižo w Drježdžanach widjeć. Na štyrjoch taflach předstaji wona w serbskej, němskej a jendźelskej řeči žiwjenje Jana Kiliana kaž tež jeho wuznam jako farar, kěrlušer a wupučowar.

T.M.

Šefredaktor Katolskeho Posoła rozžohnowany

W lěće 1863 založi so Katolski Posoł, časopis za katolskich Serbow, a w samsnym lěće započa Towarstwo swjateju Cyrila a Metoda w Serbach skutkować. Lětsa spominamy tuž na 150. rónčnicu Posoła (KP) kaž tež Towarstwa Cyrila a Metoda (TCM) – přičiny dosć, tutón dwójny jubilej na dostojne wašnje woswjećić.

Njedzelu, 16. junija, běchu wěriwi ze wšěch serbskich katolskich wosadow na džakny swjedžen do Baćonja přeprašeni, a přichwata jich nimale tysac ludźi. Mjez nimi bě tež emeritowany biskop Joachim Reinelt. Na nyšporje w cyrkwi a při slědowacym swjedženju na farskej łuce rozžohnowa biskop Baćońskeho fararja Gerata Warnarja z jeho zamołwiteje dołholětnje služby jako šefredaktor Posoła.

Nimale 35 lět je farar Warnar na čole redakcije profil časopisa přečo zaso na bytostne prašenja wěry wusměřil, wobkedžbujo při tym tež aktualne nabožne podawki w słowjanskim wukraju a w němskich

wosadach. Hač do kónca junija je Gerat Warnar šefredaktorstwo potom hišće dale wjedł. Na kóncu hišće připomnu, zo je Posoł po waticanskich nowinach Osservatore Romano druha najstarša cyrkwiska nowina w Europje.

Irena Šerakowa

Farar Warnar (naprawo) a starobiskop Reinelt na rozžohnowanskim swjedženju w rozmołwje z reporterku

Foto: R. Ledźbor

Serbska ekumeniska nutrnosć

Fararje Malink a Šćapan swjećeštaj serbsku ekumenisku nutrnosć.

Foto: M. Wirth

Na njedzeli Swjateje Trojicy běštaj tachantski farar Wito Šćapan a Serbski superintendent Jan Malink do cyrkwe Našeje lubeje knjenje w Budyšinje přeprašoj. W swojim předowanju rozložī superintendent Malink tři wosoby Swjateje Trojicy: Bóh Wótc, Syn a Swjaty Duch. K Swjatej Trojicy wuznawaja so křesćenjo katolskeje kaž tež ewangelskeje konfesije. To je zhromadne znamjo woběju cyrkwju. Na 30 wosadnych bě so na nutrnosć zhromadziło, mjez nimi šěsć ewangelskich.

M. Wirth

Na wopyće pola Serbow

Cyrkwinsky sobudžětačerjo cyrkwiskeho wokrjesa Zossen-Fläming přebywachu w juniju w Smochćicach na dalekubłanju. Jedyn dzeń běše wěnowany zeznaču Serbow. Něhdže 50 fararju, kantorow a katechetkow wobhlada sej srjedu, 12. junija, Serbski muzej w Budyšinje. Sobudžětačerka Andrea Pawlikowa předstaji na žiwe wašnje stawizny a přitomnosć Serbow, wosebje tradicije katolskeje kónčiny. Po tym witaše Serbski superintendent Jan Malink wobdžělnikow na Michałskej farje. Po krótkej swačinje posrědkowaše wón zakładne informacije wo ewangelskich Serbach. W žiwej rozmołwje so hosćo wosebje za džensniše položenje zajimowachu. W Michałskej cyrkwi zhonichu wo serbsko-němskich stawiznach wosady. Po dostojnje zanjesenym kěrlušu a po serbskim žohnowanju podachu so do stareho města. Dzeń wuklinča z wopytom serbskeho hosćenca Wjelbik, hdžež so jim mały serbski program poskići.

Cyrkwinsky wokrjes Zossen-Fläming bě so 2009 wutworił. Wón saha wot juha Berlina hač na sewjernu kromu Blótow. Na čole steji superintendentka Katharina Furian.

jm

Powěšće

Njedawno před Hodžijom fotografowany wobraz: Serbske wjesne mjeno je z nalěpkom přelěpjene. Je to němska wotmołwa na serbsku akciju „A serbsce?“

Lubin. Na zeńdženju towarstwa Paula Gerhardta (1607–1676), kotrež so 25. meje we woponowej žurli Lubinskeho hroda wotmě, přednošowaštaj dr. Doris Teichmannowa z Berlina a farar Helmut Hupac z Kórjenja wo Gerhardtowych kěrlušach w delnjoserbskich spěwarskich. Zdobom podaštaj přehlad wo stawiznach serbskeho cyrkwinskeho žiwjenja w Delnej Łužicy. Přenje delnjoserbske přeložki Gerhardtowych kěrlušow namakaja so hižo w rukopisnych spěwarskich z kónca 17. lětstotka. W nowych delnjoserbskich spěwarskich z lěta 2007 namaka so 21 twórbow Paula Gerhardta, kotryž je po Martinu Lutheru najwuznamniši němski kěrlušer.

Hochoza. Njedzělu, 26. meje, woswjeći Hochožanska wosada w Delnej Łužicy 500lětny jubilej swojeje cyrkwy. Dopałdnim swjedzenkim kemšam přizamkny so wosadny swjedžen ze zhromadnym wobjedom, wustajeńcu, spěwanjom a přednoškom wo wuměskim wuhotowanju cyrkwjow Choćebuskeho kraja.

Budyšin. Po serbskich kemšach 2. junija w Michałskej cyrkwi dožiwi farar Jan Malink mału překwapjenku. W mjenje serbskeje wosady a Serbskeho ewangelskeho towarstwa přepoda jemu Měrcin Wirth kwěćel w serbskich barbach. Z nim gratulowaše duchownemu k dze-

saćlětnemu jubilej w zastojnstwomaj Michałskeho fararja a Serbskeho superintendenta, kotrež bě Jan Malink jako naslědnik Siegfrieda Alberta 1. junija 2003 nastupił. Zdobom wupraji M. Wirth džak za wšě prócowanja wo Bože słowo w maćernej rěči.

Liškow. Lětuši 16. dzeń wotbagrowanych serbskich wsow bě wěnowany Liškowej, bywšej wosadneje wsy w Delnej Łužicy, kotraž je so 1983 z woporom Janšojскеje bruniceweje jamy stała. Sobotu, 8. junija, wotkrychu na městnje, hdžež je so wjes něhdy rozprěstrěła, wopomnjeniski kamjeń a informaciske tafle. Zastupjerjo wsy, Domowiny a koncerna Vattenfall mějachu narěče. Farar n. w. Dieter Schütt wopomnišćo požohnowa. Kulturny program wuhotowachu žónski chór z Mosta a džěci z Dešnjanskeje pěstowarnje. Po tym zetkach so něhdyši Liškowčenko k bjesadze w Barbuku.

Rakecy. Kemše z Rakečanskeho Božeho domu wusyłaše rozhłós MDR Figaro njedzělu, 9. junija. Předowanje měješe wosadny farar Andreas Kecke. Hudźbnje wobrubichu kemše chór a dujerjo wosady kaž tež chór ewangelskeje srjedźneje šule z Rakec.

Budyšin. Srjedu, 12. junija, wotměchu so w Michałskej cyrkwi kemše za přesćěhanych a krjurowanych. Nastork bě štwórta róćnica zawlečenja Henčlec swójby w Jemenje. Wo wosudze staršeju a synka njeje hač do džensnišeho ničo znate. Dźowce wotrustujetej pola priwuznych blisko Budyšina. Předowanje měješe sup. Malink. Na kemšach wobdžělichu so tež křesćenjo z Nižozemskeje, kotřiž wudžeržuja zwisk k sobustawam něhdyšeje jemenskeje skupiny. Nazběra so 770 eurow za swójbu w Južnej Koreji, kotrež džowku běchu 12. junija 2009 w Jemenje zatřělili.

W Přibuzu (bywši němski Priebus, džensa pólski Przewóz) při Łužiskej Nysy firma z Krakowa tuchwilu cyrkwinu wěžu wobnowja. Kónčk wěže dóstanje zaso swoju historisku formu. Džěta maja so w lěcu dokónčić.

Foće: E. Schulze, S. Matthijetz

Spominamy

Před 100 lětami, 13. julija 1913, zemře na wuměnk w Köpenicku pola Berlina farar **Mjertyn Rocha**. Narodženy do serbskeje ratarskeje

a korčmarskeje swójby w Šejnejdže, přihotowaše so wón pola fararja Mateja Krygarja w Janšojcach na wopyt gymnazija. Po gymnazialnym času w Choćebuzu studowaše teologiju w Halle. 1866 sta so z druhim a hižo lěto pozdžišo z přnim, wyšim fararjom we Wětošowje. Woženi so z džowku Janšojскеho fararja Krygarja, kotryž bě jeho w swojim času na wopyt gymnazija přihotował. Z mandželstwa wuńdže šěsć džěci: synaj a štyri džowki. Starši syn sta so pozdžišo farar w Berlinje, džowce wudaštej so na němskeju duchowneju. Mjertyn Rocha słušeše k spěchowarjam serbskeho žiwjenja w Delnej Łužicy. W młodych lětach bě sobustaw a předsyda serbskeho towarstwa na Choćebuskim gymnaziju. 1880 založi sobu Mašicu Serbsku a přewza w nej městopředsydstwo. 1882 bě sobuwudawar nowych delnjoserbskich spěwarskich. W Towarstwje pomocy za studowacych Serbow prócowaše so wo spěchowanje dorosta za farske zastojnstwa w delnjoserbskich wosadach. Za serbske nowiny, časopisy a zběrki pisaše předowanja a nastawki, modlitwy, kěrlušy a basnje. 1910 poda so na wuměnk a přesydlil do Köpenicka. T.M.

Přeprašujemy

- 14.07. 7. njedzela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěci (sup. Malink)
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar Rummel)
- 21.07. 8. njedzela po Swjatej Trojicy**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)
- 04.08. 10. njedzela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej (sup. Malink)
12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiśc: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Postvertriebsnummer: F 13145
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza mjesačne. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.